

TRANSATLANTICKÉ OBCHODNÉ A INVESTIČNÉ PARTNERSTVO MEDZI EÚ A USA (TTIP)

**Zhrnutie najfrekventovanejších otázok a
odpovedí**

Informačný materiál Ministerstva hospodárstva SR

Obsah

1. Všeobecné informácie	2
Čoho sa týkajú rokovania o TTIP?.....	2
Kto konkrétne rokuje o dohode TTIP?.....	2
Základné fakty o EÚ a USA	3
Čo je pre EK v rámci rokovaní osobitne dôležité?	4
Aké pozitívne účinky sa očakávajú od dohody?	4
Vytvorí dohoda TTIP spoločný trh podľa vzoru vnútorného trhu EÚ?	4
Bude mať TTIP negatívne dopady na udržateľný rozvoj?.....	5
Čo znamená TTIP pre hospodárstvo?	5
Čo znamená TTIP pre občanov?	5
Čo znamená TTIP pre tretie krajiny a svetový obchod vo všeobecnosti?	6
Môže TTIP ohroziť fungovanie WTO, prípadne zabrániť úspešné uzatvorenie multilaterálnych dohôd (DDA)?	6
Aký je postoj Slovenskej republiky k TTIP?.....	6
2. Transparentnosť	7
Ako je verejná informovaná o priebehu rokovaní?.....	7
Prečo nie sú rokovania o TTIP verejné?	7
Ako je upravená spolupráca medzi EK a členskými štátmi?.....	8
Ako je o priebehu rokovaní informovaná NR SR?	8
Aký vplyv má na TTIP Európsky parlament?.....	8
Ako sa bude dohoda ratifikovať v členských štátoch?	8
3. Spolupráca pri tvorbe štandardov a noriem	8
Prečo je dôležité, aby EÚ a USA úzko spolupracovali pri tvorbe štandardov a noriem?	8
Budú výsledkom TTIP globálne štandardy?.....	9
Budú EÚ a USA svoje predpisy úplne harmonizovať?	9
Bude táto spolupráca znamenať zníženie európskych štandardov?.....	9
Ako sa dosiahne lepšie spolupráca pri tvorbe predpisov v budúcnosti?	9
4. Riešenie sporov medzi investorom a štátom (ISDS)	10
Čo upravuje dohoda o ochrane investícií?	10
Aký je postoj Slovenska k tejto téme?.....	10
Na čo slúžili verejné konzultácie na tému ochrana investícií a medzinárodná arbitráž medzi investorom a štátom?	11
Čo bude po konzultáciách?	11

Má Slovensko uzatvorené iné dohody o ochrane investícií?	11
Kedy sú arbitráže medzi investorom a štátom potrebné?	11
Môžu investori dosiahnuť zrušenie nepohodlnej legislatívy?	11
5. Poľnohospodárstvo/životné prostredie/ochrana spotrebiteľa	12
Aké sú rozdiely pri hodnotení rizika pre spotrebiteľa v EÚ a USA?	12
Zmení EÚ predpisy na uvádzanie GMO na trh v dôsledku TTIP?	13
Môžu si producenti z USA vynútiť prostredníctvom TTIP prístup na trh EÚ pre hormonálne mäso a chlоровé kurčatá?	14
Ignoruje TTIP princíp udržateľného rozvoja?	14
Otvorí TTIP cestu pre používanie technológie frakovania v EÚ?	14
6. Verejné obstarávanie a služby verejného záujmu	14
Aký vplyv bude mať TTIP na služby verejného záujmu?	14
Uľahčí TTIP prístup k účasti na verejnom obstarávaní?	14
Zmenia sa kritériá pri verejnom obstarávaní?	14
7. Práva duševného vlastníctva	15
Obmedzia všeobecne formulované autorské práva prístup ku kultúre, vzdelávaniu a vede?	15
8. Ochrana osobných údajov	15
Je súčasťou TTIP aj otázka ochrany osobných údajov?	15

1. Všeobecné informácie

Dňa 14. júna 2013 bol schválený mandát na rokovania o dohode TTIP, podľa ktorého má výsledná dohoda spĺňať nasledujúce kritériá:

- dohoda má prispievať k udržateľnému rozvoju;
- zachovať vysokú úroveň ochrany životného prostredia, zamestnancov a spotrebiteľov v súlade s medzinárodnými dohodami, zároveň nie nižšiu ako zaručujú existujúce predpisy EÚ alebo členských štátov;
- dohoda má rešpektovať a podporovať kultúrnu rozmanitosť;
- dohoda má zachovať vysokú kvalitu verejného obstarávania v EÚ v súlade so Zmluvou o fungovaní EÚ, osobitne však v súlade s protokolom č. 26 o službách všeobecného záujmu.

Čoho sa týkajú rokovania o TTIP?

TTIP má uľahčiť obchodovanie a investovanie na oboch stranách Atlantiku, a to nasledujúcim spôsobom:

- odstrániť colné a iné (technické) prekážky obchodu medzi EÚ a USA;
- otvoriť trhy na oboch stranách Atlantiku: znížiť obmedzenia pre komerčné služby, zlepšiť bezpečnosť investícií a rovnosť v hospodárskej súťaži, zjednodušiť účasť na verejnom obstarávaní;
- nastaviť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, práv zamestnancov a ochrany životného prostredia v celosvetovom meradle.

Kto konkrétne rokuje o dohode TTIP?

Politickú zodpovednosť za rokovania nesie na strane EÚ komisár pre obchod Karel de Gucht a na strane USA minister obchodu Michael Froman. Hlavnými vyjednávačmi sú Ignacio Garcia Bercero za EÚ a Dan Mullaney za USA.

EÚ okrem toho vytvorila viac ako 20 pracovných skupín, ktoré vedú vyjednávači pre jednotlivé čiastkové oblasti. Koncom januára 2014 vytvorila Európska komisia 14-člennú poradnú skupinu (Advisory Group) zloženú z odborníkov na ochranu spotrebiteľa, zástupcov odborov a rôznych priemyselných odvetví¹.

Hlavní vyjednávači dohody TTIP za EÚ Ignacio Garcia Bercero (vpravo) a za USA Dan Mullaney (vľavo)

¹ Viac info k TTIP na web stránke Európskej komisie: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>

Viac info k TTIP na stránke ministerstva obchodu USA: <http://www.ustr.gov/ttip>

Doterajší priebeh rokovaní

2011 – 2013	V novembri 2011 vznikla ako výsledok samitu EÚ a USA pracovná skupina High Level Working Group on Jobs and Growth (HLWG), ktorej cieľom bolo identifikovať možnosti prehĺbenia transatlantických hospodárskych vzťahov
11. februára 2013	HLWG sa v záverečnej správe vyslovila za komplexnú dohodu o obchode a investíciách
14. júna 2013	Rada EÚ v zložení ministrov obchodu udelila Európskej komisii mandát na rokovania
17. júna 2013	Predseda EK J. M. Barroso a prezident USA B. Obama oficiálne otvorili rokovania o TTIP na samite G8
Júl, november a december 2013	Prvé až tretie kolo rokovaní
10. – 14. marca 2014	Štvrté kolo rokovaní v Bruseli
26. marca 2014	Samit EÚ a USA v Bruseli, TTIP bola centrálnou témou
19. – 23. mája 2014	Piate kolo rokovaní vo Washingtone DC
14. – 18. júla 2014	Šieste kolo rokovaní v Bruseli

Základné fakty o EÚ a USA

Čo je pre EK v rámci rokovaní osobitne dôležité?

Najdôležitejšie témy, ktoré EK presadzuje, sú:

- ✓ odbúranie ciel a technických prekážok obchodu (technical barriers to trade, TBT),
- ✓ zlepšenie spolupráce pri tvorbe predpisov, odstránenie povinnosti „Buy American“ v rámci verejného obstarávania v USA,
- ✓ posilnenie ochrany európskych zemepisných označení,
- ✓ zachovanie vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa.

Naopak EK chce zabrániť:

- ✗ Uvoľneniu obmedzení poľnohospodárskych produktov, ktoré slúžia na účely ochrany života a zdravia ľudí, zvierat a rastlín.
- ✗ Uvádzaniu geneticky modifikovaných organizmov (GMO) na trh bez schválenia Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín (EFSA).
- ✗ Dovozu mäsa zo zvierat, ktorým sa podávali rastové hormóny, ako i dovozu hydiny povrchovo ošetrenej chlóróm.

Aké pozitívne účinky sa očakávajú od dohody?

- ✓ Zníženie nákladov obchodnej výmeny pri vstupe na americký trh.
- ✓ Zvýšenie obratu firiem povedie k vyššej stabilite pracovných miest.
- ✓ Zjednotenie technických noriem, bezpečnostných štandardov, predpisov v oblasti ochrany životného prostredia a spotrebiteľa, resp. ich vzájomné uznávanie odbúra potrebu dvojitého preukazovania zhody.
- ✓ Harmonizácia noriem a skúšobných postupov odbúra zbytočnú byrokraciu a umožní zníženie nákladov – dôležité najmä pre malé a stredné podniky (MSP).
- ✓ Dohoda sa môže stať novým štandardom pre uzatváranie dohôd o voľnom obchode v celosvetovom meradle. Harmonizované normy a štandardy EÚ a USA sa môžu stať základom pre celosvetovú harmonizáciu.

Vytvorí dohoda TTIP spoločný trh podľa vzoru vnútorného trhu EÚ?

Nie. Vnútorný trh EÚ je výsledkom 30 rokov integrácie. EÚ a USA zostanú samostatnými hospodárskymi priestormi s vlastným zákonodarstvom.

Bude mať TTIP negatívne dopady na udržateľný rozvoj?

TTIP nebude mať negatívne dopady na udržateľný rozvoj. Naopak, má vytvoriť priestor s vysokou úrovňou ochrany životného prostredia, zamestnancov a spotrebiteľov. Konečná dohoda bude obsahovať osobitnú kapitolu o udržateľnosti. Hospodársky rast, úspora nákladov a rozvoj obchodu a investícií sa nebudú realizovať na úkor pracovných, sociálnych a environmentálnych štandardov.

Čo znamená TTIP pre hospodárstvo?

Vo všeobecnosti sa predpokladá podstatný nárast vzájomného obchodu, čo bude mať pozitívny vplyv na trh práce (stabilitu existujúcich a tvorbu nových pracovných miest).

Otvorenie trhu USA, harmonizácia technických noriem a skúšobných postupov prinesú zjednodušenie obchodu s USA, ktoré umožní internacionalizáciu najmä pre MSP.

Prínosom pre európske firmy má byť aj umožnenie účasti na verejnom obstarávaní v USA.

Dohoda umožní zvýšiť inovačnú výkonnosť spoločností na oboch stranách Atlantiku, a to dvomi spôsobmi:

- inovatívne spoločnosti budú mať možnosť realizovať svoju inováciu na podstatne väčšom trhu;
- spoločné vypracovanie štandardov pre technológie budúcnosti zjednoduší umiestňovanie inovácií na trhu obchodného partnera na druhej strane Atlantiku.

Čo znamená TTIP pre občanov?

TTIP povedie k väčšej rozmanitosti ponuky produktov, zníženiu ich cien v dôsledku zvýšenej konkurencie na trhu a k väčšej stabilite existujúcich, resp. k tvorbe nových pracovných miest.

TTIP zároveň neohrozí existujúcu vysokú úroveň ochrany zamestnancov a spotrebiteľov.

Zmení sa v dôsledku TTIP verejne financovaný systém vzdelávania?

Nie. TTIP nebude mať vplyv školstvo financované z verejných zdrojov, pretože verejné školstvo je vždy vylučované z liberalizácie obchodu so službami v rámci dohôd o voľnom obchode EÚ. Do dohody sa však zahrnú súkromné vzdelávacie služby, o ktorých liberalizácii sa už rokujú na pôde WTO v rámci GATS. K takýmto službám patria napr. súkromné univerzity, jazykové školy alebo testovacie centrá pre TOEFL, test potrebný pre slovenských študentov na štúdium na univerzitách v USA.

Čo znamená TTIP pre verejne financované kultúrne služby?

Ochrana kultúrnej rozmanitosti nebude na základe TTIP spochybnená. Jednotlivé členské štáty EÚ zabezpečujú túto ochranu rôznym spôsobom. Preto sú napr. audiovizuálne služby vyňaté z mandátu, ktorý má EK na rokovania s USA.

Spoločným menovateľom ochrany kultúrnej rozmanitosti v jednotlivých členských štátoch je poskytovanie dotácií pre verejný rozhlas a televíziu, divadlá, opery, múzeá, filmovú tvorbu a pod. Do

TTIP je preto potrebné zahrnúť horizontálnu všeobecnú výnimku pre štátne dotácie do kultúry, aby podpisom TTIP nevznikol EÚ záväzok tieto dotácie postupne odstraňovať.

Prinesie TTIP zmeny do verejne financovaného zdravotníctva?

Nie. Verejne financované zdravotníctvo nie je zahrnuté v mandáte EK, preto sa o ňom nebude rokovať.

Čo znamená TTIP pre tretie krajiny a svetový obchod vo všeobecnosti?

Tretie krajiny môžu profitovať zo zvýšenej ekonomickej aktivity v EÚ a USA prostredníctvom

obchodu, napr. ako dodávatelia. Tretie krajiny budú tiež profitovať z rastu vzájomného obchodu medzi EÚ a USA, keďže sú zapojené do globálnych hodnotových reťazcov, v ktorých pôsobia európske a americké firmy. To povedie aj k tvorbe nových pracovných miest v tretích krajinách.

TTIP môže vytvoriť impulz pre globálnu harmonizáciu technických noriem a štandardov.

Môže TTIP ohroziť fungovanie WTO, prípadne zabrániť úspešné uzatvorenie multilaterálnych dohôd (DDA)?

Jednoznačne nie. Intenzívne úsilie EÚ prinieslo ovocie na zasadnutí Svetovej obchodnej organizácie (WTO) na Bali, na ktorom sa 159 krajín dohodlo na opatreniach, ktoré budú obrovským prínosom pre svetové hospodárstvo a najmä pre rozvojové krajiny. Dohoda z Bali predstavuje posilnenie WTO a multilaterálneho systému a pomôže znovu rozbehnúť mnohostranné obchodné rokovania WTO. Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií by podobne mohlo povzbudiť iných, aby rokovania v rámci WTO obnovili. Ak by navyše EÚ a USA dokázali harmonizovať mnohé svoje predpisy a normy, mohli by tak vytvoriť základ pre vypracovanie celosvetových pravidiel, ktoré by viedli k úsporám nákladov a hospodárskym ziskom².

TTIP preto nie je v rozpore s prebiehajúcimi multilaterálnymi rokovaniami o liberalizácii svetového obchodu na pôde WTO. Naopak, obaja partneri sa aktívne do rokovaní zapájajú.

Aký je postoj Slovenskej republiky k TTIP?

SR sa svojou otvorenou, trhovou ekonomikou sa radí medzi tie štáty, ktoré vždy podporovali myšlienku voľného obchodu ako prostriedku pre zabezpečenie hospodárskeho rastu a prosperity medzi národmi a kontinentmi. Z tohto dôvodu Slovenská republika víta myšlienku uzatvorenia Dohody o transatlantickom partnerstve (TTIP) medzi EÚ a USA. Túto budúcu dohodu berie SR ako unikátnu príležitosť nielen pre naše exportne orientované hospodárstvo, ale aj ako šancu ďalej prehĺbiť politické a medziľudské vzťahy naprieč Atlantikom.

² Pozn. z materiálu OECD: TTIP môže vytvoriť fórum pre ďalšiu liberalizáciu svetového obchodu tým, že sa stane otvorenou viacstrannou dohodou pre ktorúkoľvek krajinu, ktorá bude ochotná akceptovať dohodnuté štandardy a pravidlá.

V rámci rokovaní, ktoré v mene Európskej únie a členských štátov vedie Európska komisia, kladie SR vždy dôraz na to, aby boli patrične zohľadnené všetky záujmy slovenského hospodárstva, ktoré spočívajú predovšetkým v odstránení kľúčových prekážok vývozu nášho tovaru a služieb do USA. Bariérou pre obchod dnes v prevažnej miere nie sú vysoké clá, ale skôr komplikované administratívne a netarifné prekážky v podobe odlišnosti systémov technických štandardov, certifikácií, homologizácií a regulačných systémov. To všetko sú práve oblasti, na ktoré sa európski a americkí vyjednávači zameriavajú.

Z dohody má Slovenská republika predovšetkým priaznivé očakávania. Samozrejme, dá sa predpokladať, že rokovania nebudú jednoduché a diskutovaný bude rad veľmi citlivých tém ako obchod s poľnohospodárskymi výrobkami, ale SR verí, že aj pri týchto témach sa podarí nájsť kompromisné riešenie.

Dohoda TTIP nebude znamenať, že sa z obchodného hľadiska uzavrieme zvyšku sveta mimo EÚ a USA, ale práve naopak, ambíciou TTIP je dať impulz aj ďalšiemu pokroku v stagnujúcich rokovaniach o ďalšej liberalizácii obchodu v rámci Svetovej obchodnej organizácie. Spoločný blok EÚ a USA s jednotnými a vzájomne uznávanými štandardmi bude mať mimoriadne vysoké šance stať sa referenciou pre technologické a iné normy na celom svete.

2. Transparentnosť

Ako je verejnosť informovaná o priebehu rokovaní?

EK ako hlavný vyjednávač pravidelne informuje členské štáty o priebehu rokovaní.

EK konzultuje so zástupcami zväzov, odborov, neziskového sektora.

Počas jednotlivých kôl rokovaní zvoláva EK konzultácie so zástupcami občianskej spoločnosti – termíny stretnutí a zoznam účastníkov sa zverejňujú na web stránke EK venovanej TTIP.

Ministerstvo hospodárstva SR pripravuje mediálnu stratégiu vlády SR k TTIP, cieľmi ktorej je zabezpečiť zlepšenie komunikácie s odbornou i laickou verejnosťou, vytvorenie pozitívneho obrazu o dohode TTIP a presadzovanie slovenských záujmov v dohode TTIP. Táto stratégia by mala byť schválená vo vláde SR do konca októbra 2014 a je prioritne zameraná na zlepšenie transparentnosti so všetkými zainteresovanými subjektmi.

Prečo nie sú rokovania o TTIP verejné?

Transparentnosť a priebežné informovanie verejnosti o priebehu a výsledkoch rokovaní je dôležité a nevyhnutné na to, aby konečná dohoda mala podporu širokej verejnosti.

Rokovania o dohode o voľnom obchode sú však vždy sprevádzané protichodnými záujmami rokujúcich strán. Zverejnenie cieľov, priorít a stratégie EÚ umožní druhej strane využiť tieto informácie v rámci rokovaní, čo by v konečnom dôsledku poškodilo schopnosť EK obhájiť záujmy EÚ a jej členských štátov v konečnom znení dohody.

Ako je upravená spolupráca medzi EK a členskými štátmi?

EK je v rámci rokovaní o TTIP viazaná mandátom, ktorý schválili ministri obchodu členských štátov EÚ v júni 2013.

Členské štáty, regióny, obce sa nemôžu priamo zúčastňovať rokovaní. Členské štáty sú však o priebehu a čiastkových výsledkoch informované vo výbore pre obchodnú politiku, ktorý pracuje v rámci Rady EÚ. V tomto výbore zároveň členské štáty spoločne kreujú pozície EÚ, ktoré potom EK presadzuje pri rokovaní s USA.

Ako je o priebehu rokovaní informovaná NR SR?

Národná rada Slovenskej republiky je pravidelne informovaná o výsledkoch zasadnutí príslušných výborov Európskej komisie venovaných problematike TTIP. Zároveň Ministerstvo hospodárstva SR pravidelne informuje NR SR prostredníctvom Výboru pre európske záležitosti NR SR.

Aký vplyv má na TTIP Európsky parlament?

EK pravidelne informuje EP o priebehu rokovaní prostredníctvom parlamentného výboru pre medzinárodný obchod (INTA). EP môže prijímať vlastné pozície k jednotlivým témam rokovaní a informovať o nich hlavného vyjednávača.

V závere rokovaní, po kompletizácii textu dohody, bude potrebný súhlas EP na to, aby dohoda mohla vstúpiť do platnosti³.

Ako sa bude dohoda ratifikovať v členských štátoch?

Je vysoko pravdepodobné, že výsledná dohoda TTIP bude tzv. zmiešanou dohodou. Okrem ratifikácie na úrovni EÚ bude potrebná aj ratifikácia v jednotlivých členských štátoch.

Na úrovni EÚ bude o vstupe dohody do platnosti rozhodovať EP a Rada EÚ. EP musí udeliť súhlas jednoduchou väčšinou prítomných poslancov Rada EÚ sa uznáva kvalifikovanou väčšinou.

Ratifikácia na úrovni členských štátov podlieha vnútroštátnym predpisom pre ratifikáciu medzinárodných dohôd. V SR sa zmiešaná dohoda ratifikuje v súlade s čl. 7 Ústavy a Pravidlami pre uzatváranie medzinárodných zmlúv a zmluvnú prax (schválené uznesením vlády SR č. 743 z 21. októbra 2009). Dohodu podpíše prezident alebo ním splnomocnený zástupca s výhradou ratifikácie v NR SR. NR SR schvaľuje medzinárodnú zmluvu nadpolovičnou väčšinou všetkých poslancov (čl. 84 ods. 3 Ústavy).

3. Spolupráca pri tvorbe štandardov a noriem

Prečo je dôležité, aby EÚ a USA úzko spolupracovali pri tvorbe štandardov a noriem?

EÚ a USA často sledujú pri tvorbe štandardov a noriem tie isté ciele, ale volia odlišné metódy a spôsoby na ich dosiahnutie. Firmy sú potom vystavené odlišným požiadavkám na produkty samotné, ako aj dvojitému skúšobnému postupom/schvaľovacím procedúram. To osobitne zaťažuje MSP. Cieľom rokovaní je lepšia koordinácia pri tvorbe štandardov a noriem pri zachovaní vysokej úrovne ochrany.

³ EP má v tomto prípade právo veta. Prípadný nesúhlas EP nemôže Rada EÚ nijakým spôsobom prehlasovať.

Harmonizácia tzv. technických prekážok obchodu (napr. technických noriem) je v záujme oboch obchodných partnerov.

Budú výsledkom TTIP globálne štandardy?

Nie automaticky. Ak sa však dva najväčšie obchodné bloky dohodnú na harmonizácii svojich predpisov, vytvoria základ pre prípadné globálne štandardy. Okrem toho majú EÚ i USA záujem koordinovať svoje pozície pri tvorbe globálnych štandardov na pôde medzinárodných organizácií.

Budú EÚ a USA svoje predpisy úplne harmonizovať?

Nie. Cieľom nie je úplná harmonizácia predpisov, resp. vytvorenie jednotných predpisov, ale zosúladenie oboch systémov.

Príklad: Bezpečnostné predpisy v automobilovom sektore sú v EÚ a USA odlišné, vedú však k približne rovnakej úrovni bezpečnosti automobilov. Napriek tomu musia výrobcovia automobilov absolvovať dve kontroly bezpečnosti.

Cieľom v tomto prípade nebude vytvorenie jednotných pravidiel, ale vzájomné uznávanie zhody s bezpečnostnými štandardmi, pričom zostane úroveň bezpečnosti zachovaná.

Ďalšie sektory, kde existuje veľký potenciál a potreba spolupráce pri tvorbe pravidiel, sú: výroba medicínskych prístrojov a liečivá.

Bude táto spolupráca znamenať zníženie európskych štandardov?

Nie. Cieľom harmonizácie nie je dohodnúť sa na predpisoch, ktoré predstavujú najmenší spoločný menovateľ. Každá zo strán si zachová právo vydávať vlastné štandardy v oblasti ochrany životného prostredia, zdravia a v oblasti bezpečnosti. Cieľom dohody je však hľadať spôsoby, ako lepšie koordinovať tvorbu týchto predpisov.

Ako sa dosiahne lepšie spolupráca pri tvorbe predpisov v budúcnosti?

Každá strana bude naďalej vydávať vlastné predpisy. Pri ich tvorbe však bude brať do úvahy ich účinok v transatlantickom priestore. Zároveň sa budú strany o prijímaní nových relevantných predpisov informovať. Dohoda by mala zabezpečiť aj aktívnu úlohu podnikov a občianskej spoločnosti pri tvorbe predpisov.

4. Riešenie sporov medzi investorom a štátom (ISDS)

Čo upravuje dohoda o ochrane investícií?

Je to dohoda v zmysle medzinárodného práva verejného uzavretá medzi dvoma štátmi, ktorá poskytuje investorovi jedného štátu v druhom štáte určité ochranu jeho investície. Ide najmä o ochranu vlastníckeho práva, právo na transfer kapitálu a výnosov, právo na národné zaobchádzanie a ďalšie podobné práva. Takéto ustanovenia o ochrane investícií má obsahovať aj TTIP.

Hoci EÚ a USA patria k rozvinutým ekonomikám, investori sa aj tak môžu stretnúť s problémami spojenými so svojimi investíciami, keďže súdne systémy v týchto krajinách sú značne rozdielne. Z tohto dôvodu zahrnutie ustanovení na ochranu investorov do transatlantického partnerstva v oblasti obchodu a investícií predstavuje jednoznačnú pridanú hodnotu. A vzhľadom na to, že spája dve z najväčších ekonomik na svete, bude slúžiť ako príklad do budúcnosti.

Opatrenia na ochranu investorov nezabraňujú vládam v prijímaní právnych predpisov a nevedú ani k ich zrušeniu. Nanajvýš môžu viesť k vyplateniu odškodného, ak sa v medzinárodnej investičnej arbitráži preukáže porušenie dohody o ochrane investícií. Členské štáty EÚ vykonávajú reguláciu už roky, hoci majú uzatvorených už okolo 1 400 takýchto dohôd. Osem členských štátov má investičné dohody s USA. Tieto dohody im nebránili v tom, aby prispôbili svoj právny poriadok právu EÚ (resp. EC) počas rokovania o pristúpení k EÚ. EÚ sa však v každom prípade usiluje dosiahnuť ešte väčšiu jednoznačnosť, aby zabezpečila, že skutočné regulačné opatrenia nebude možné úspešne spochybníť.

Európska komisia uznáva, že existuje priestor na zlepšenie tohto systému. Okrem iného sa EÚ, veľmi aktívne podieľala na vypracovaní nových pravidiel OSN s cieľom zvýšiť transparentnosť urovnávania sporov medzi investorom a štátom. V bilaterálnych dohodách, o ktorých rokuje, sa EÚ snaží zahrnúť lepšie pravidlá, napríklad v súvislosti s verejnou kontrolou rozhodcov, kódexom ich správania atď.

Aký je postoj Slovenska k tejto téme?

MF SR konzistentne uvádza, že investičné dohody s ISDS mechanizmom sú vhodným nástrojom na podporu prílevu a udržania priamych zahraničných investícií. Je však potrebné tieto dohody uzatvárať s vhodným, vyváženým obsahom. Dohody o ochrane investícií musia na jednej strane zachovávať regulačné právomoci štátu a na druhej strane primerane chrániť investora, vylučovať vznik špekulatívnych/paralelných sporov a presadzovať udržateľný rozvoj investícií.

SR má tento mechanizmus riešenia sporov medzi investorom a štátom – ISDS zakotvený vo svojich všetkých bilaterálnych investičných dohodách, vrátane bilaterálnej investičnej dohody s USA z roku 1991. Ide o Dohodu medzi Českou a Slovenskou Federatívnou Republikou a Spojenými štátmi americkými o vzájomnej podpore a ochrane investícií (oznámenie č. 193/1995 Z. z.). Preto SR už teraz môže byť kedykoľvek žalovaná americkým investorom pred arbitrážnym tribunálom. Navyše existujúca bilaterálna investičná dohoda medzi SR a USA bola uzavretá v r. 1992 a je postavená na tzv. zlatých štandardoch ochrany investora, t.j. maximálne v prospech ochrany investora a minimálne

v prospech regulačných právomocí štátu. Pre SR je preto TTIP jedinečná šanca, ako nahradiť nevýhodnú bilaterálnu investičnú dohodu, keďže EU ako celok je silnejší negociačný partner pre USA než samotná SR.

SR vidí príležitosť v rámci rokovaní o TTIP vo formovaní modernejšieho a vyváženejšieho mechanizmu ISDS, ktorý bude zodpovedať novodobým štandardom ochrany zahraničných investícií, ako aj zohľadňovať právo štátov na reguláciu. Mechanizmus ISDS v dohode TTIP by mal nahradiť pôvodný zastaralý mechanizmus z bilaterálnej investičnej dohody medzi SR a USA z roku 1991, čím sa zabráni paralelnému aplikovaniu oboch mechanizmov. SR vníma tento mechanizmus ako efektívny nástroj ochrany zahraničných investorov a investícií, pričom v rámci prebiehajúcich rokovaní medzi EÚ a USA zdôrazňuje potrebu vyváženosti týchto dohôd spočívajúcu na jednej strane v potrebe chrániť právo štátu na reguláciu predovšetkým v oblastiach, kde pôjde o legitímne ciele verejnej politiky (napr. ľudské práva, ochrana životného prostredia, atď.) a na druhej strane v ochrane práv zahraničných investorov vyplývajúcich z ich zahraničných investícií.

Na čo slúžili verejné konzultácie na tému ochrana investícií a medzinárodná arbitráž medzi investorom a štátom?

Na web stránke EK sú uvedené informácie k problematike ISDS v TTIP. Občania, podnikatelia a zainteresované strany sa mohli vyjadriť vo verejnej konzultácii spustenej zo strany EK. Konzultácie prebiehali výlučne elektronicky v období troch mesiacov do 13. júla 2014.

Čo bude po konzultáciách?

EK vyhodnotí výsledky konzultácií a v spolupráci s Radou EÚ, EP a zástupcami záujmových skupín vypracuje rokovaciu pozíciu EÚ. Zároveň to znamená, že kým sa tento proces neukončí, rokovania o ISDS v rámci TTIP sú pozastavené.

Má Slovensko uzatvorené iné dohody o ochrane investícií?

Áno, zoznam uzatvorených bilaterálnych investičných dohôd nájdete [tu](#). V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že podľa pozície MF SR zmluvy o podpore a vzájomnej ochrane investícií uzavreté medzi členskými štátmi EÚ sú v rozpore s právom EÚ a ako také neplatné a/alebo neaplikovateľné.

Kedy sú arbitráže medzi investorom a štátom potrebné?

Medzinárodná investičná arbitráž (ISDS) je súčasťou dohody o ochrane investícií. Umožňuje, aby sa spory riešili právnou a nie politickou/súdnou cestou. V starších dohodách sa arbitráž uskutočňovala medzi domácim a hostiteľským štátom investora. Štát pôvodu teda musel požiadať o arbitráž. Moderné dohody umožňujú investorom, aby požiadali príslušný arbitrážny tribunál o preskúmanie určitej legislatívy alebo postupov hostiteľského štátu.

Môžu investori dosiahnuť zrušenie nepohodlnej legislatívy?

Nie, investor však môže dosiahnuť odškodnenie, ak arbitrážny tribunál rozhodne, že štát prijatou legislatívou porušil dohodu o ochrane investícií. Investor nemôže napadnúť legislatívu hostiteľskej krajiny, ktorou sa konkretizujú ľudské práva, stanovujú sociálne alebo environmentálne štandardy alebo vykonávajú záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv. Je tiež potrebné si uvedomiť, že dohody o ochrane investícií poskytujú ochranu len investíciám, ktoré boli vykonané v súlade s legislatívou hostiteľskej krajiny.

5. Poľnohospodárstvo/životné prostredie/ochrana spotrebiteľa

Aké sú rozdiely pri hodnotení rizika pre spotrebiteľa v EÚ a USA?

V EÚ i v USA existuje vysoká úroveň bezpečnostných štandardov pre potraviny, lieky, stroje, prístroje a predmety dennej potreby. Uplatňuje sa však odlišná filozofia pri riadení rizika.

V EÚ sa postupuje podľa princípu prevencie. V prípade neistoty sa koná preventívne, aby sa predišlo prípadným škodám.

V USA tiež existujú predpisy pre bezpečnosť produktov. Zodpovednosť za bezpečnosť nesú výrobcovia alebo dovozcovia, ktorí musia ich bezpečnosť doložiť štúdiami. Nové látky alebo produkty sa však môžu uvádzať na trh aj vtedy, ak je riziko nepravdepodobné. TTIP by mala

umožniť zachovanie oboch princípov.

Na rozdiel od všeobecného presvedčenia USA uplatňujú v niektorých oblastiach prísnejšie normy ako EÚ. Príklady:

Potraviny/poľnohospodárske produkty

- **mliečne výrobky:** USA kladú veľmi prísne požiadavky na podniky, ktoré vyrábajú mliečne výrobky. Európske spoločnosti musia splniť tieto požiadavky, aby mohli obdržať tzv. klasifikáciu Grade A, ktorá im umožní predávať svoje výrobky na trhu USA. Klasifikácia Grade A pre pasterizované mlieko má znížiť riziká vyplývajúce z konzumácie nepasterizovaného mlieka. Aj z tohto dôvodu v súčasnosti neexistuje takmer žiadny vývoz mliečnych produktov do USA;
- **mäsové výrobky:** tiež existujú veľmi prísne požiadavky, a to nielen na podnik samotný, ale na celý dodávateľský reťazec. Povolenie EÚ sa neuznáva ako rovnocenné. Získanie povolenia USA je časovo i finančne náročné. Export údenín z EÚ do USA je momentálne minimálny;
- **alergény:** od roku 2011 musia zahraniční dodávatelia spĺňať prísne požiadavky na ochranu zdravia a označovať alergény v potravinách v súlade so zákonom USA;
- **zákon o bioterorizme:** vyžaduje od vývozcov z EÚ podstúpiť komplikovanú certifikáciu;
- **mäkký syr:** do USA sa nesmú dovážať syry vyrobené zo surového mlieka s výnimkou syrov, ktoré boli skladované viacero (3 a viac) mesiacov. Nie sú dovolené ani niektoré tradičné výrobné postupy, s ktorými sa spája prirodzené znečistenie syra, ktoré nie je nebezpečné pre zdravie. Nemôže sa tak dovážať napr. francúzsky syr Mimolette;
- **ochrana pred BSE:** USA zaviedli pravidlá ochrany pred BSE, ktoré prekračujú požiadavky Svetovej organizácie pre zdravie zvierat. Dovoz z EÚ bol povolený až v apríli 2014;
- **označovanie:** v USA platia v mnohých ohľadoch prísnejšie požiadavky na uvádzanie informácií na obaloch potravín;
- **alkoholické nápoje:** etikety fliaš podliehajú povolovaciemu konaniu. USA tým kontrolujú obsah látok v alkoholických nápojoch;

- **ovocie a ovocné šťavy:** niektoré druhy sa v súčasnosti nemôžu dovážať do USA pre vysoký obsah rezíduí prípravkov na ochranu rastlín.

Kozmetika

- niektoré produkty, ktoré sa v EÚ predávajú ako kozmetika, podliehajú v USA prísny testom, registrácii a etiketovaniu. Sú zaradené ako voľnopredajné lieky, napr. krémy na opaľovanie s UV filtrom, šampón proti lupinám, farby na vlasy, zubné pasty s obsahom fluóru, niektoré deodoranty.

Životné prostredie a energia

- v Kalifornii sa uplatňujú prísne požiadavky na energetickú efektívnosť prístrojov informačných a komunikačných technológií.
- automobily s vysokou spotrebou paliva podliehajú dani, tzv. Corporate Average Fuel Economy (CAFE).

Liečivá

- na trh EÚ možno dodávať liečivá, ktoré majú značku CE a boli preskúšané príslušnou inštitúciou v jednom členskom štáte. Pri dovoze do USA však podliehajú ďalšiemu testovaniu Federal Drug Administration (FDA).

Je obchod s potravinami vyňatý z rokovania?

Nie. Otvorenie trhu s poľnohospodárskymi produktmi bude obojstranne výhodné.

EÚ produkuje vysoko kvalitné potraviny. Mnohé z nich sa však momentálne do USA vyvážať nemôžu (napr. jablká, mliečne produkty). Na iné produkty sa zase uplatňuje vysoké dovozné clo, napr. mäso 30%, nápoje 22 až 23%, mliekarenské produkty až do 139%.

Zmení EÚ predpisy na uvádzanie GMO na trh v dôsledku TTIP?

Nie. Existujúce prísne predpisy zostanú zachované. V EÚ i v USA možno na trh uvádzať len GMO, ktoré dostali povolenie. Odlišné sú však postupy na udeľovanie povolení.

Žiadosti v EÚ preskúma Európsky úrad pre bezpečnosť potravín (EFSA). Následne ich predloží EK na posúdenie členským štátom. Ak žiadny členský štát nepredloží námietky, EK udelí povolenie. Doteraz EK udelila povolenie na približne 52 GMO, prevažne na bavlnu, kukuricu, sóju a repku olejnú.

Okrem povoľovania sa v EÚ uplatňujú aj prísne pravidlá na označovanie produktov z GMO.

Výnimku tvoria potraviny a krmivá, ktoré obsahujú max. 0,9-percentný podiel GMO. Na rozdiel od EÚ sa produkty obsahujúce GMO v USA označovať nemusia.

Môžu si producenti z USA vynútiť prostredníctvom TTIP prístup na trh EÚ pre hormonálne mäso a chlórové kurčatá?

Nie. V oboch prípadoch majú EÚ a USA odlišný postoj. EÚ zakazuje použitie rastových hormónov. Presadzuje tiež dodržiavanie hygienických štandardov v celom výrobnom procese. Nedostatok hygieny sa nemá maskovať použitím chlóru na povrchové ošetrenie kurčiat v jeho záverečnej fáze.

Ignoruje TTIP princíp udržateľného rozvoja?

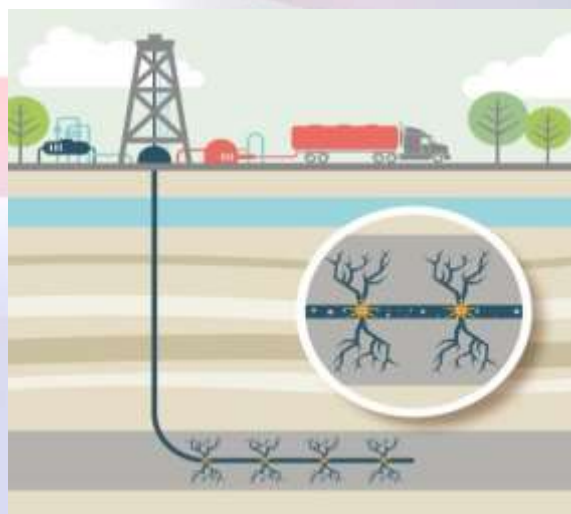
Nie. TTIP bude obsahovať samostatnú kapitolu o udržateľnom rozvoji. Podporovať sa bude obchod so zelenými tovarmi a technológiami, ako aj environmentálne verejné obstarávanie.

Otvorí TTIP cestu pre používanie technológie frakovania v EÚ?

Nie. TTIP nebude obsahovať špecifické ustanovenia o frakovaní (t.j. hydraulické štiepenie – proces, ktorý sa používa pri ťažbe bridlicového plynu).

Vo všeobecnosti nemožno v dohode o voľnom obchode ustanoviť povinnosť povoliť technológiu frakovania.

Členské štáty EÚ majú možnosť povoliť alebo zakázať použitie technológie frakovania. Zmena legislatívy, ktorou by sa zakázalo frakovanie, by nemohla byť dôvodom na žalobu zo strany zahraničného investora, ktorý v členskom štáte investoval do tejto technológie. Legislatíva však musí spĺňať určité kritériá, napr. nesmie byť neprimeraná a diskriminujúca.

6. Verejné obstarávanie a služby verejného záujmu

Aký vplyv bude mať TTIP na služby verejného záujmu?

Služby verejného záujmu sú z rokovaní vylúčené (EK nemá mandát o nich rokovať). Vysoká úroveň poskytovania služieb verejného záujmu (dodávky vody, zdravotníctvo, vzdelávanie) zostane v EÚ zachovaná.

Uľahčí TTIP prístup k účasti na verejnom obstarávaní?

Áno. Trh sa otvorí na oboch stranách Atlantiku. Európske spoločnosti sa budú môcť uchádzať o verejné zákazky v USA, ale aj naopak.

Zmenia sa kritériá pri verejnom obstarávaní?

Stanovenie súťažných podmienok pri verejnom obstarávaní naďalej zostane v kompetencii verejných orgánov. Súťaže sa však budú môcť zúčastniť záujemcovia z EÚ i USA. Medzi kritériá budú môcť naďalej patriť sociálne a environmentálne aspekty.

7. Práva duševného vlastníctva

Obmedzia všeobecne formulované autorské práva prístup ku kultúre, vzdelávaniu a vede?

EÚ aj USA už majú zavedené účinné pravidlá na ochranu systémov práv duševného vlastníctva, hoci niekedy na jej dosiahnutie uplatňujú rôzne prístupy. Zámerom EÚ nie je harmonizovať právne predpisy EÚ a USA o právach duševného vlastníctva.

Právo duševného vlastníctva sa rozdeľuje do dvoch základných skupín – právo duševného vlastníctva v kultúre a právo duševného vlastníctva v priemysle. V prvej oblasti je najčastejšie preberanou témou ochrana autorských práv, ktorá je zaujímavá najmä pre USA vzhľadom na ich veľký trh s hudobným a filmovým priemyslom. Zároveň je táto téma citlivá z dôvodu, že ochrana autorských práv je diametrálne odlišná medzi Európou a USA, a to už od samotných základov.

Druhú oblasť delíme na priemyselné práva na výsledky tvorivej duševnej činnosti a priemyselné práva na označenia. Práva na výsledky tvorivej činnosti zahŕňajú samotnú tvorivú činnosť napr. vynálezcu, dizajnéra a pod. Do oblasti práv na označenia zahŕňame právo ochranných známk, označenia pôvodu výrobku a zemepisné označenia, ktoré majú v rámci rokovaní TTIP významné postavenie. Okrem týchto základných oblastí zahŕňa právo duševného vlastníctva aj témy ako ochrana know-how, logo, dôverné obchodné informácie, zlepšovacie návrhy, atď.

8. Ochrana osobných údajov

Je súčasťou TTIP aj otázka ochrany osobných údajov?

Ochrana osobných údajov nie je téma vhodná na rokovania o dohode o voľnom obchode.

Môžu sa na to využiť iné existujúce fóra, napr. EU – US Working Group on Data Protection, dohoda EU-US Safe Harbour.

TTIP sa však bude týkať ochrany údajov, ktoré súvisia o obchodnou komunikáciou, napr. služby v oblasti IKT. Tiež sa bude zaoberať ochranou údajov pri obchode so službami alebo v oblasti e-commerce. TTIP by mala zabezpečiť kompatibilitu predpisov na oboch stranách Atlantiku.

Užitočné informácie

- <http://www.ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip>
- <http://www.euractiv.sk/ttip>
- <http://ttip-slovakia.sk>
- <http://www.mhsr.sk/bilateralna-a-regionalna-spolupraca---dohody-s-tretimi-krajunami-6796/128481s>

Máte otázky? Napíšte nám:

ttip@mhsr.sk

**Odbor obchodnej politiky
Mierová 19
827 15 Bratislava**